

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

07-03-127S

СИЛАБУС SYLLABUS	ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ	
	PSYCHOPHYSIOLOGY	
Шифр за ОП Code in Degree Programme	OK 22	
Освітній рівень Level of Education	бакалаврський (перший)	
	English Bachelor's (first)	
Галузь знань Field of Knowledge	05	Соціальні та поведінкові науки Social and behavioral sciences
Спеціальність Field of Study	053	Психологія Psychology
Освітня програма Degree Programme	Психологія	
	Psychology	

РІВНЕ – 2023

Силабус «Психофізіологія» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою Психологія спеціальності 053 «Психологія». Рівне. НУВГП. 2023. 12 стор.

ОП на сайті університету:
<https://ep3.nuwm.edu.ua/23872/1/>

Розробник силабусу: Шпак Світлана Григорівна, *кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін*

Силабус схвалений на засіданні кафедри
Протокол № 4 від “28” грудня 2022 року

Завідувач кафедри: Олексін Юрій Петрович,
доктор педагогічних наук, професор

Керівник (гарант) ОП: Шпак Світлана Григорівна,
кандидат психологічних наук, доцент

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІ
Протокол № 5 від “21” лютого 2023 року

Голова науково-методичної ради з якості ННІ:
Ковшун Наталія Едуардівна,
доктор економічних наук, професор

Попередня версія силабусу (вказати шифр) _____

© НУВГП, 2023

ПРОГРАМА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ	
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	
Ступінь вищої освіти	<i>бакалавр</i>
Освітня програма	<i>Психологія</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Рік навчання, семестр	<i>2 рік, 3 семестр</i>
Кількість кредитів	<i>4 кредити</i>
Лекції:	<i>24 години д.ф.н. / 2 години з.ф.н.</i>
Семінарські заняття:	<i>24 годин д.ф.н. / 10 годин з.ф.н.</i>
Самостійна робота:	<i>72 години д.ф.н. / 108 години з.ф.н.</i>
Курсова робота:	<i>ні</i>

Форма навчання	денна/заочна
Форма підсумкового контролю	екзамен
Мова викладання	українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО РОЗРОБНИКА	
Лектор 	Шпак Світлана Григорівна , кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін
Вікіситет	http://wiki.nuwm.edu.ua/ Шпак Світлана Григорівна
ORCID	https://orcid.org/0000-0002-2252-3801
Як комунікувати	s.h.shpak@nuwm.edu.ua тел. 0973222488

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Мета та завдання

Метою викладання дисципліни: дати уявлення про основні закономірності фізіологічних основ складних психічних процесів: мотивів і потреб, відчуття і сприйняття, уваги і пам'яті, а також складних форм мовних та інтелектуальних актів. В процесі викладання дисципліни передбачається з'ясування теоретико-прикладних аспектів психофізіології.

Цілями курсу є:

- ознайомлення студентів із досить складними нейрофізіологічними аспектами психічних станів людини;
- оволодіння методиками цілеспрямованої дії на механізм окремих психічних станів (виховання пам'яті, уваги, контролю емоційного стану, сенсорного сприйняття тощо);
- з'ясування структури взаємодії суб'єкту із оточуючим середовищем, використовуючи досягнення фізіологічних та психологічних дисциплін; співставленні біологічного та соціального аспекту при будь-якому виховному впливі на людину;
- ознайомлення із науково-обґрунтованими методиками оцінки психофізіологічних властивостей (нервово-емоційна стійкість, працездатність), індивідуальних властивостей основних нервових процесів, їх рухомості і врівноваженості, необхідних для професійної діяльності психолога-практика.

Посилання на розміщення освітнього компонента на навчальній платформі Moodle, на платформі освітніх програм

та їхніх освітніх компонентів

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=2153>

Передумови вивчення*

(місце освітнього компонента в структурно-логічній схемі)

Передумовами вивчення освітнього компонента Психофізіологія є вивчення Анатомії, фізіології та еволюції нервової системи, Антропології, Загальної психології.

Компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ФК1. Здатність оперувати категоріально- понятійним апаратом психології.
ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
ФК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
ФК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
ФК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.
ФК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
ФК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
ФК12. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)*

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
ПР2. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

Структура та зміст освітнього компонента

Змістовий модуль 1. Психофізіологія як наука

1. Предмет, завдання, головні поняття і положення психофізіології

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Психофізіологія як наука. Розвиток психофізіології стародавнього світу. Психофізіологія в середньовіччі. Розвиток психофізіології у ХХ столітті. Розвиток вітчизняної психофізіології. Діяльність І.П. Павлова про умовні рефлекси. Праці І. М. Сеченова про рефлекторну діяльність головного мозку.

2. Методи дослідження в психофізіології

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Електромагнітні методи психофізіологічних досліджень: електроенцефалографія, електроокулографія, електроміографія, електрокардіографія, магнітоенцефалографія, позитронно-емісійна томографія), ядерна магнітна резонансна томографія мозку (ЯМРТ).

3. Мозок загальні відомості. Нейрон. Будова і властивості

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Будова та функції нервової системи. Головний мозок (Довгастий мозок. Задній мозок. Середній мозок. Проміжний мозок. Півкулі великого мозку). Будова та функції спинного мозку. Нейрон, його будова і функції, розмір і форма. Класифікація нейронів. Синапси. Електрична збудливість.

4-5. Будова і функції аналізаторних систем

Кількість годин:

лекцій –4, практичних занять – 4, самостійної роботи – 12

Опис теми: Загальна будова і функції аналізаторних систем. Будова та функції органів слуху. Орган відчуття рівноваги. Будова та функції органів зору. Будова та функції органів нюху і смаку. Шкірна рецепція. Больова рецепція. Рухлива чутлива система. Пропріорецепція.

6. Передача та переробка сенсорних сигналів

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Основні функції сенсорної системи. Сенсорна рецепція. Загальні механізми збудження рецепторів. Знаходження і розрізнення сигналів. Абсолютна і диференційна чутливість сенсорної системи. Сенсорні пороги. Передача і перетворення сигналів. Сенсорна адаптація. Кодування інформації. Детектування сигналів. Впізнання образів. Взаємодія сенсорних систем. Механізм переробки інформації у сенсорній системі.

Змістовий модуль 2. Психофізіологія психічних процесів

7. Психофізіологія сприйняття і мислення

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Поняття сприйняття. Відчуття. Фізіологічне підґрунтя сприйняття. Методи дослідження сприйняття. Види та форми мислення. Психофізіологічні процеси мислення. Психофізіологічний підхід до інтелекту. Психофізіологічні аспекти прийняття рішення. Хронометрія розумовій діяльності.

8. Психофізіологія пам'яті

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Види і форми пам'яті. Енграма. Механізми пам'яті. Концепція тимчасової організації пам'яті. Нейрофізіологічні методи дослідження. Порушення процесів пам'яті.

9. Психофізіологія уваги

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Увага як динамічна характеристика протікання пізнавальної діяльності. Функції уваги. Види уваги. Властивості уваги. Модель фільтра (модель Д. Бродмента, модель А. Трейсмана, модель Дж. Дойч і Д. Дойч). Проблема уваги в традиційній фізіології.

10. Психофізіологія емоцій

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Емоції. Класифікація емоцій. Психологічна функція почуттів. Види емоційних станів. Фізіологічне підґрунтя емоцій. Структурна організація і регуляція емоцій. Теорії емоцій (Центральна теорія емоцій У. Кеннона.

Еволюційна теорія походження емоцій Ч. Дарвіна. Соматична теорія емоцій Джемса-Ланге. Психоаналітична концепція З. Фрейда. Адаптаційна теорія Р. Плутчека. Потребо-інформаційна теорія П.В. Симонова). Функції емоцій.

11. Вища нервова діяльність. Умовні рефлекси

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Вища нервова діяльність. Інстинкт. Безумовні рефлекси. Умовні рефлекси. Класифікація умовних рефлексів. І.П. Павлов і його вчення. Механізм утворення умовних рефлексів. Біологічне значення умовних рефлексів. Умовно-рефлекторна діяльність людини.

12. Психофізіологічна характеристика ВНД людини

Кількість годин:

лекцій –2, практичних занять – 2, самостійної роботи – 6

Опис теми: Основи типології вищої нервової діяльності. Види темпераменту. Властивості нервових процесів. Типи вищої нервової діяльності. Чинники визначення типу ВНД людини. Властивості темпераменту. Структура характеру.

Риси характеру та акцентуації. Дві сигнальні системи людини. Центри мови. Типологія І.П. Павлова у залежності від співвідношення між сигнальними системами.

Форми та методи навчання

Методи навчання: навчальна дискусія, дебати, співбесіди; прес-конференції; круглі столи; технології викладання: аналіз проблемних питань, обговорення, презентації, міні-лекції та інші.

Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

Матеріали світнього компонента розміщено на навчальній платформі Moodle

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=2153>

Порядок оцінювання програмних результатів навчання/ результатів навчання

На семінарських заняттях контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться:

- в усній формі (1-2 бали),*
- підготовка презентацій або рефератів (5 балів),*
- виконання тестових завдань -(5 балів).*

За роботу на семінарських заняттях можна набрати до 60 балів. Контроль самостійної роботи проводиться за допомогою захисту звіту. Захист відбувається у терміни, спільно обумовлені студентом і викладачем.

Засвоєння матеріалу 3 змістових модулів перевіряється письмово, розв'язанням тестових завдань.

Модульний контроль знань проводиться в системі Moodle. Максимальний бал за написання модульних контролів: МК1 (20 балів) та МК2 (20 балів). Всього – 40б.

Модульний контроль проходить у формі тестування. У тесті 30 запитань різної складності: рівень 1 – 20 запитань по 0,4 бали (8 балів), рівень 2 – 8 запитань по 1 балу (8 балів), рівень 3 – 2 запитання по 2 бали (4 бали). Усього – 20 балів.

Якщо здобувач успішно написав 2 модульні контролі і має високий бал за поточне оцінювання, то він отримує залік автоматично. У разі не написання модульних контролів або ж отримання низьких балів за них, то здобувач складає письмовий залік у тестовій

формі через ННЦНО НУВГП. У таких випадках результати модулів скасовуються.

З навчальної дисципліни також передбачено отримання додаткових балів:

- Участь з доповіддю за тематикою навчальної дисципліни на конференції – до 10 балів.
- Написання статті в збірник наукових праць – до 10 балів.

Загальна оцінка з навчальної дисципліни розраховується як арифметична сума набраних балів (не більше 100 балів) за всі види навчальних та додаткових завдань.

Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна література

1. Богданова Д.К. Біологія: Довідник школяра і студента. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2018. 592 с.
2. Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія розвитку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
3. Клименко В.В. Механізми психомоторики людини. Київ: Знання, 1997. 192 с.
4. Кокун О.М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності: Монографія. Київ: Міленіум, 2014. 265 с.
5. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
6. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 400 с.
7. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці. Київ: КНЕУ, 2002. 182 с.
8. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 194 с.
9. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
10. Майдіков Ю.Л. Нервова система і психічна діяльність людини. Навч. посібник. Київ: Світ, 2007. 280 с.
11. Макарчук, М.Ю., Куценко, Т.В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс», 2011. 329 с.
12. Максименко С.Д. Основи генетичної психології. Київ, 1998.
13. Малхазов О.Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю. Київ: Євролінія, 2002. 320 с.
14. Марченко П.Д., Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ: Вища шк., 2017. 390 с.
15. Старушенко Л.І. Клінічна анатомія і фізіологія людини. Київ: УСПМ. 2001.
16. Філіппов М.М. Психофізіологія людини: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 136 с.

17. Хоменко Б.Г. Анатомія людини: Практикум. Київ: Вища школа, 2017. 183 с.
18. Чайченко Г.М., Цибенко В.О., Сокур В.Д. Фізіологія людини і тварини: Підручник для студ. біол. спец. вищ. навч. закл. Київ: Вища школа, 2003. 464 с.

Додаткова література

1. Свиридов О.І. Анатомія людини: Підручник / За ред. І.І. Бобрика. Київ: Вища шк., 2018. 399 с.: іл.

Інформаційні ресурси в Інтернет

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Загальна психологія - Максименко С.Д. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1264/1/> – Назва з екрану.

Поєднання навчання та досліджень* (за потреби)

Студенти мають можливість додатково отримати бали за виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру, а також можуть бути долучені до написання та опублікування наукових статей з тематики курсу.

ПОЛІТИКИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

Перелік соціальних, «м'яких» навичок (soft skills)

Взаємодія з людьми, загальнокультурна грамотність, здатність до навчання, здатність логічно обґрунтовувати позицію, навички усного та письмового спілкування, вміння слухати і запитувати, формування власної думки та ін.

Дедлайни та перескладання

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється згідно «Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП», <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/>. Згідно цього документу і реалізується право студента на повторне вивчення дисципліни чи повторне навчання на курсі. Перездача модульних контролів здійснюється згідно <http://nuwm.edu.ua/struktorni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezalezhnogo-otsiniuvannia-znan/dokumenty>. Оголошення стосовно дедлайнів задачі та перездачі оприлюднюються на сторінці MOODLE <https://exam.nuwm.edu.ua/>

Неформальна та інформальна освіта (за потреби)

Студенти мають право на перезарахування результатів навчання набутих у неформальній та інформальній освіті згідно відповідного Положення про неформальну освіту. <http://ep3.nuwm.edu.ua/18660/>.

Також здобувачі вищої освіти можуть самостійно на платформах Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn та інших опанувати матеріал для перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни/освітньої програми та перевірялись в підсумковому оцінюванні.

Правила академічної доброчесності

Усі здобувачі виконані навчальні завдання самостійно перевіряють

на виявлення текстових запозичень через університетську платформу MOODLE <http://wiki.nuwm.edu.ua/index.php/Unplag>.
В аудиторії здобувачі не допускаються до списування та обману – за порушення принципів академічної доброчесності викладач може накладати санкції: зниження балів, повернення роботи на доопрацювання, не допущення до захисту роботи.

Вимоги до відвідування

Студенту не дозволяється пропускати заняття без поважних причин. Якщо є довідка про хворобу чи іншу поважну причину то студенту не потрібно відпрацьовувати пропущене заняття.
При об'єктивних причинах пропуску занять, студенти можуть самостійно вивчити пропущений матеріал на платформі MOODLE <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=341>

Автор
Доцент

Світлана ШПАК

Затверджено

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

Валерій СОРОКА

документ підписаний КЕП
Номер документа СИЛ №497 від [sDateTime_SignWriteAgree_Last]
Підписувач Сорока Валерій Степанович
Підписувач (дані КЕП): [oSignECP.sSigner_Sert]
Сертифікат 58E2D9E7F900307B04000000807E2D0054327D00